

Hoe redden we de biodiversiteit in Vlaanderen en de wereld?

Biodiversiteit is een veelomvattende term. Het is de afkorting van 'biologische diversiteit' en staat voor de hele verscheidenheid aan levensvormen, genen en ecosystemen op onze planeet. Het natuurbehoud probeert zo veel mogelijk van die diversiteit veilig te stellen. Want ecosystemen kunnen maar functioneren indien de soorten waaruit ze bestaan in een goede en diverse toestand aanwezig zijn. Hoe diverser de natuur, hoe robuuster en beter bestand ze is tegen bijvoorbeeld vermessing of klimaatverandering. Biodiversiteit is dus een soort levensverzekering voor ecosystemen.

BART VANGANSBEKE

Bronnen: MO* magazine, De Morgen

Natuurpunt werkt op allerlei manieren aan de biodiversiteit in Vlaanderen. In de eerste plaats gebeurt dat natuurlijk door het aankopen en beheren van zo veel mogelijk natuurgebieden om biotopen met hun typische soorten te beschermen. Heel wat soorten zijn zeldzaam of staan op het punt om te verdwijnen. Met specifieke soortbescherming probeert Natuurpunt enkele van die soorten te behouden. Verder is een goede kennis van de biodiversiteit om ons heen van groot belang om de natuur beter te kunnen begrijpen en beschermen. Dit gebeurt aan de hand van waarnemingen, monitoring en tellingen. Natuurpunt organiseert bijvoorbeeld georganiseerde tellingen van vogels in de tuin, van amfibieën, van vlinders, zwaluwen, ...

En ten slotte voert Natuurpunt ook lokaal actie voor biodiversiteit. Natuurpuntafdelingen en lokale besturen bewijzen al jaren dat er op lokaal vlak veel kan gebeuren om bedreigde natuur te beschermen. Van vleermuiskelders tot kikkerpoelen, van bierbeheer tot zwaluwsubsidies. Ook Natuurpunt Gent onderhandelt momenteel met de stad Gent over de ondertekening van een biodiversiteitscharter. Daarin zal de stad zich samen met Natuurpunt Gent engageren tot concrete maatregelen voor het behoud van de biodiversiteit op het Gentse grondgebied.

Maar de strijd voor het behoud van de biodiversiteit is natuurlijk niet alleen een Vlaamse aangelegenheid, want overal op de planeet kwijnt de biodiversiteit aan een alarmerend tempo weg. De vraag is hoe we dat probleem kunnen aanpakken. Volgens sommigen moeten we gewoon een prijskaartje op de natuur plakken, anderen zijn niet meteen overtuigd dat de markt alleen het probleem kan oplossen. Alma De Walsche schreef over dit onderwerp een bijzonder interessant artikel in het aprilnummer van het mondiaal magazine MO*. We nemen hier een deel van die tekst over om de thematiek verder toe te lichten.

Plak een prijs op de natuur!

Op 22 april vond de twintigste Internationale Dag van de Aarde plaats. Om dat jubileum in de verf te zetten, organiseerde de Vlaamse milieubeweging een heuse week van de Aarde. Het centrale thema was biodiversiteit. Uit het tussentijdse Europese rapport van Countdown 2010 – de VN-campagne om het verlies aan biodiversiteit een halt toe te roepen – blijkt dat de lijst met verdwijnende fauna en flora maar blijft aangroeien. Vandaag worden niet enkel soorten aangetast, maar ook de lucht, het water en de bodem hebben het zwaar te verduren. Dit vormt een bedreiging voor het functioneren van hele

Uitheemse dieren en planten bedreigen Europese natuur

In Europa komen al meer dan elfduizend ingevoerde planten- en diersoorten voor in de vrije natuur. Een Europese studie noemt deze soorten een onderschatte bedreiging voor het ecologische en economische evenwicht op het continent. De uit de andere continenten ingevoerde planten- en diersoorten kunnen nieuwe ziekten met zich mee brengen die fataal zijn voor de inheemse soorten. De indringers kunnen ook de biodiversiteit in Europa in gevaar brengen en de kwaliteit van bodem en water aantasten. Hoewel het merendeel van de ingevoerde planten- en diersoorten ongevaarlijk is, berokkent vijftien procent ervan toch aanzienlijke schade. Een bekend voorbeeld is *ambrosia*, een plant die allergieën kan veroorzaken. Nog eens vijftien procent van de binnengesmokkelde soorten heeft volgens de onderzoekers een invloed op de biodiversiteit: ze schaden de inheemse

planten of dieren. Zo verdringt *Japanse duizendknoop* andere planten, zijn *schildluizen* verzot op sierplanten en eten *roodwangschilpadden* larven van libellen en amfibieën. Het onderzoek werd uitgevoerd door honderd wetenschappers uit heel Europa in het kader van het DAISIE-project (Delivering Alien Invasive Species Inventories for Europe).

Roodwangschilpad

ecosystemen, voor de regeling van het klimaat en de natuurlijke condities om te kunnen overleven op aarde. Hoe ver de aantasting al is doorgedrongen en wat de impact voor de mens kan zijn, is voor het eerst uitgebreid in kaart gebracht in 'The Millennium Ecosystem Assessment', een rapport uit 2005 waaraan meer dan 1300 deskundigen hebben meegewerkt. Zij verwachten dat 20% van de soorten verdwenen zal zijn tegen 2025 en wellicht de helft tegen 2050.

De prijs van ontwikkeling

Het is geen eenvoudige opdracht om het verlies van biodiversiteit tegen te gaan. De factoren die de biodiversiteit onder druk zetten, zijn meervoudig en niet van vandaag op morgen uit te schakelen. Ontwikkeling kost natuur. Economische groei, industrie, toenemende consumptie per persoon en een groeiende groep mensen die zich een milieubelastend consumptiepatroon eigen maakt... Al die processen eisen grondstoffen en ruimte, vervuilen de lucht, het water en de bodem en veroorzaken groeiende afvalbergen. De aanleg van wegen, industrieparken en luchthavens, sojavelen voor veevoer, eucalyptusplantages voor cellulose, plantages voor energiegewassen en grootschalige dammen voor hydro-elektriciteit vreet immense stukken natuur weg. En dan is er nog de demografische groei. Volgens Lester Brown van het Earth Policy Institute groeit de wereldbevolking met zeventig miljoen mensen

per jaar. De afgelopen halve eeuw is het beschikbare akkerland per persoon meer dan gehalveerd van 0,23 ha in 1950 tot 0,10 ha in 2007. Het reservoir van levensnoodzakelijke voorzieningen die de natuur per persoon aanlevert, krimpt en dreigt de levensstandaard van miljoenen mensen tot aan de rand van het kritieke overlevingsniveau te brengen. De allerarmsten die niets anders hebben om op terug te vallen dan de natuur, zijn het meest kwetsbaar voor die aftakeling.

De globalisering, met toegenomen handels- en reizigersstromen, leidt tot nooit gekende invasies van vreemde soorten. In de EU kost de strijd tegen die zogenaamde exoten jaarlijks tien miljard euro. Daarnaast eist de globale opwarming ook haar tol. Uitzonderlijke droogtes en bosbranden of ongemene hevige overstromingen en orkanen vernietigen in een mum van tijd hele regio's. In de oceanen veroorzaakt het warmer wordende zeewater een verbleking van koraalriffen. Waardevolle riffen dreigen af te sterven en met hen een schat aan exotische visjes die er hun habitat hebben.

Gratis bestaat niet

Biodiversiteit is een buffer voor een gezond leven, een soort levensverzekering die voorziet in onze basisnoden: water, lucht, voedsel, medicijnen, temperatuurregeling en afvalverwerking. In de gangbare economie worden al die grondstoffen en diensten als gratis beschouwd. De waarde en de voorzieningen die de ecosystemen

leveren, worden zwaar onderschat. Vandaar dat er steeds meer stemmen opgaan om een prijs te zetten op die natuur. Want zolang de economie de grondstoffen en de voorzieningen van de natuur als gratis beschouwt, gaat men de natuur blijven leegplunderen, aldus veel ecologen en natuurwetenschappers. Wetenschappers ramen de totale economische waarde van de biodiversiteit op aarde op 33.000 miljard dollar per jaar, het dubbele van de wereldeconomie. De totale kostprijs van de ecosystemeverliezen, onder de vorm van vervuiling, erosie, overstromingen enzovoort zou meer dan 250 miljard dollar per jaar bedragen (Science, 2002). Dat is twee tot vijf procent van het mondiale bnp. Als je daar nog eens de bedragen bijrekenet die overheden als subsidies geven, kom je aan een bedrag tussen de 1000 en de 2000 miljard dollar. Geld en natuur die verloren gaan door onduurzaam beheer. Sommige wetenschappers noemen de huidige economische crisis in vergelijking met de schulden die we opbouwen ten aanzien van het milieu 'een peulenschil'.

De laatste meter tropisch bos
Biodiversiteit en ecosystemen vormen de beste buffer tegen milieustress en remmen de globale opwarming af door CO2 op te nemen. Van alle continentale ecosystemen herbergen bossen de grootste biodiversiteit en wereldwijd slaan ze ongeveer honderd

miljard ton CO2 op. Maar elk jaar verdwijnt meer dan vijftien miljoen hectare bos. De meeste ontwikkelingslanden gaan door met het kappen van hun bossen omdat dat nog altijd meer economisch voordeel oplevert dan bosbehoud. Wetenschappers vrezen dat het kappen zal doorgaan tot de laatste vierkante meter tropisch bos is geveld zolang die logica niet gekeerd wordt en dode bomen meer opbrengen dan levende.

Om regeringen en bedrijven te overtuigen van het belang van de biodiversiteit en omdat de markt alleen de taal van het geld verstaat, zijn die wetenschappers druk aan het cijferen geslagen om een prijskaartje te plakken op biodiversiteit en natuurvoorzieningen. Op die manier zou het mogelijk zijn om landen of gemeenschappen te betalen voor het behoud en duurzaam beheer van de natuur, zo luidt de redenering.

Het post-Kyotoakkoord stelt voor bossen een monetaire waarde toe te kennen voor hun vermogen om CO2 op te bergen. Rijke landen zouden dan via een CO2-markt en speciale fondsen ontwikkelingslanden financieel kunnen vergoeden voor het niet-kappen en duurzaam beheren van bossen. Die financiële middelen zouden dan wel zo moeten worden aangewend dat ze het woud en zijn bewoners, en tegelijk de planeet, ten goede komen.

Nu of nooit

De aandacht voor biodiversiteit heeft intussen een plaats op de internationale agenda verworven. Op de conferentie van het VN-Milieuprogramma van februari in Nairobi is voorgesteld om naar analogie met het klimaatpanel ook een internationaal panel voor biodiversiteit en ecosystemen op te richten. Een ander idee is om een markt te creëren van waardepapieren voor wie wil investeren in het behoud van ecosystemendiensten. En Europees Milieucommissaris Dimas stelde onlangs voor om een onderzoek te doen naar de impact van de Europese consumptie van bijvoorbeeld sojabonen, palmolie of metalen op de biodiversiteit in de wereld. We besluiten met de woorden van Ivan Gyulai, directeur van het Ecological Institute for Sustainable Development in Hongarije, die het belang van de biodiversiteit als volgt samenvat: "De huidige financiële crisis heeft ons een duidelijke les geleerd. Als we te veel schuld opbouwen en met onze consumptie van vandaag de toekomst te veel belasten, zal het systeem vroeg of laat crashen. Vandaag is het ons financiële systeem dat in elkaar stort. Morgen zal het ons ecosysteem zijn. Maar we zullen niet in staat zijn om dat weer op te starten enkel door er geld in te stoppen."

Uitsterven van insecten is een ecologische ramp

Insecten sterven in een razendsnel tempo uit. Dat blijkt uit een nieuw Brits onderzoek dat ervoor waarschuwt dat het voortbestaan van de aarde verbonden is met de aanwezigheid van ongewervelde dieren. Het massaal uitsterven van de honingbij zette de Europese commissie er al toe aan om een aantal maatregelen te nemen ter bescherming van de bijen en de imkers, zoals meer onderzoek, meer grond braak laten liggen en de bloemen tijdens de bloeitijd minder besproeien. Zonder bijen raken de bloemen niet bevrucht, met het gevolg dat er minder planten, fruit en groenten zullen zijn.

Maar volgens de onderzoekers is er meer aan de hand. Er zijn een hele reeks insecten, waaronder kevers en vliegjes, die elk een unieke en speciale rol spelen in het bevruchten van bloemen. De bestuiving zal dus niet hersteld worden door louter één insectensoort te redden. Zij stellen dat je het hele gamma van ongewervelde dieren moet redden. Insecten zijn namelijk uitermate belangrijk

voor de fundamenteën van het leven en als je die fundamenteën overhoophaalt, zullen de gevolgen voor de ecosystemen ongezien zijn.

Er is intussen een duidelijk stijgend sterftecijfer merkbaar van de ongewervelde diersoorten in het algemeen en van de insecten in het bijzonder. Bovendien hebben insecten een specifieke habitat nodig, zoals moeras- en bosgebieden. Die zijn tegenwoordig veelal sterk gefragmenteerd en geïsoleerd, waardoor veel soorten in toenemende mate sterven.

Honingbij

